

12. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#n7>

13. Уряд дозволив закладам культури відновити роботу в умовах війни. URL: https://zaxid.net/uryad_dozvoliv_zakladam_kulturi_vidnoviti_robotu_v_umovah_viyni_n1539889

Олена Стойко,

доктор політичних наук,

Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України

ЕВОЛЮЦІЯ ВІЙСЬКОВО-АДМІНІСТРАТИВНОГО ПОДІЛУ УКРАЇНИ

Ще з часів середньовіччя територіальний поділ держави був тісно пов'язаний з військовою сферою: право управляти певною територією надавалося у тому числі в обмін на зобов'язання надати на першу вимогу певну кількість підготовлених солдат для участі у воєнних діях. В Україні найбільш яскравим прикладом симбіозу цивільного і військового управління територіями була Запорізька Січ, яка складалася з куренів (38 військово-адміністративних одиниць, назви яких походили від отаманів засновників або назви територій, з яких походили козаки, які його створили) та паланок (адміністративних одиниць, яких спершу нараховувалося 5, а згодом з'явилися ще три).

Станом на початок 1991 року територія України як республіки Радянського Союзу була поділена на три військових округи – Київський (один з перших створених в Російській імперії в 1862 році), Одеський та Прикарпатський.

З 3 січня 1998 року Міноборони України запровадило новий воєнно-адміністративний поділ території держави. Згідно з ним ліквідувалися Одеський та Прикарпатський військові округи та Північне оперативно-територіальне командування, створене на базі Київського військового округу. Замість них було утворено Південне, Західне і Північне оперативні командування (ОК). ОК стали новими організаційними формуваннями

Збройних Сил України (ЗСУ) – оперативно-стратегічними об'єднаннями з ширшими, ніж у військових округів, функціями (виконання в мирний і воєнний час оперативних, мобілізаційних завдань і завдань територіальної оборони у встановлених для них межах, а також технічне, тилове, медичне та інші види забезпечення військ, що знаходяться на їх територіях, незалежно від відомчої підпорядкованості), що мало підвищити стійкість оборони і надійність оперативно-стратегічного управління ЗСУ (1, с. 47-63. 55-56).

На вищому законодавчому рівні питання військово-адміністративного поділу (ВАП) були унормовані лише у 2006 році (2). На сьогодні під ВАП розуміється розмежування території держави на військово-адміністративні зони в інтересах забезпечення оборони України. На його основі визначається територіальний розподіл повноважень та відповідальності органів військового управління ЗСУ у сфері оборони держави на суші, на воді та у повітряному просторі. В основу ВАП покладені такі чинники: адміністративно-територіальний устрій України (з урахуванням тимчасово окупованих територій); відомості про характер можливих воєнних конфліктів та основні реальні і потенційні загрози національній безпеці у воєнній сфері; функції та завдання ЗСУ, інших військових формувань і правоохоронних органів у мирний та воєнний час, дані про стан і перспективи їх розвитку; дані про стан і перспективи розвитку військової інфраструктури.

З військової точки зору територія України поділяється на три великі військово-адміністративні зони: сухопутну, повітряну та морську.

Указ 2006 року передбачав 4 великих зони: Західного, Південного оперативного командування, територіальне управління «Північ» та командування Військово-Морських Сил Збройних Сил України (АКР Крим).

Військово-адміністративний поділ України	
2006	2016
Західне оперативне командування - Вінницька, Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська,	Військово-сухопутна зона «Захід» - Волинська, Закарпатська, Івано- Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька та

Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька області	Чернівецька області
Південне оперативне командування - Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Кіровоградська, Луганська, Миколаївська, Одеська і Херсонська області	Військово-сухопутна зона «Південь» - Вінницька, Кіровоградська, Миколаївська, Одеська та Херсонська області
Територіальне управління «Північ» - Житомирська, Київська, Полтавська, Сумська, Харківська, Черкаська і Чернігівська області та місто Київ	Військово-сухопутна зона «Північ» - Житомирська, Київська, Полтавська, Сумська, Черкаська, Чернігівська області та місто Київ
	Військово-сухопутна зона «Схід» – Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська, Харківська області

Однак у 2013 році за кілька місяців до відмови від підписання Угоди про асоціацію з Євросоюзом В. Янукович скасував існуючий ВАП, окрім повітряного простору та запровадив новий, засекретивши його під грифом «Для службового користування» (3), який мав бути запроваджений з 1 січня 2014 року.

У зв'язку з тимчасовою окупацією частини території України Російською Федерацією ВАП був переглянутий в 2016 році (4), у результаті чого було утворено 4 зони оперативного командування: «Північ» - з Житомирської, Київської, Полтавської, Сумської, Черкаської, Чернігівської областей та міста Києва; «Південь» - Вінницької, Кіровоградської, Миколаївської, Одеської та Херсонської областей; «Захід» - з Волинської, Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Рівненської, Тернопільської, Хмельницької та Чернівецької областей та «Схід» – з Запорізької, Дніпропетровської, Харківської, Донецької та Луганської областей.

Особливого значення ВАП набув після прийняття Закону України «Про основи національного спротиву» (5), який передбачав створення сил територіальної оборони як окремий рід сил ЗСУ. Запроваджена ним система тероборони (ТрО) передбачала створення штабів зон/районів територіальної

оборони на базі обласних та районних державних адміністрацій, начальниками штабів призначалися військові комісари (або їх заступники). До 2012 року у ЗСУ були відсутні спеціальні військові частини призначенні для виконання завдань ТрО, які виконувалися шляхом залучення частини Нацгвардії (Внутрішніх військ), полків охорони Державної спеціальної служби транспорту, сформованих в особливий період, підрозділи міліції та СБУ.

Структура сил тероборони базується на військово-сухопутних зонах, а регіональні управління розташовані у: Рівному (регіональне управління «Захід»), Дніпрі («Схід»), Чернігові («Північ») та Одесі («Південь»).

Особливістю діяльності сил тероборони є те, що вони є залежними від органів місцевого самоврядування, в той час як ЗСУ фінансуються та утримуються виключно за рахунок державного бюджету. Так 24 березня 2022 року було прийнято законопроект, який передбачає залучення органів місцевого самоврядування до фінансування і матеріально-технічно забезпечення тероборони та підготовку громадян України до національного спротиву (6). Зокрема вони зобов'язані виділяти на ці цілі не менше 5% надходжень бюджетів розвитку місцевих бюджетів.

Очевидно, що для зміцнення обороноздатності як конкретної території, так і країни загалом, є врахування військово-адміністративного поділу в ході розробці планів розвитку територій. Органи місцевого самоврядування за власною ініціативою та за сприяння органів центральної влади повинні заохочуватися до реалізації спільних інфраструктурних проєктів, які сприятимуть кращій інтеграції сусідніх областей у рамках відповідних військово-сухопутних зон, використанню переваг конкретних територій для кращої організації національного спротиву. До того ж виділені у рамках ВАП зони можуть лягти в основу макрорегіонального поділу України для кращого задоволення потреб військової та цивільної сфер.

Список використаних джерел:

1. Кузьмук О.І. Еволюція структури Збройних сил України (1991–2011 рр.). *Військово-науковий вісник*. 2011. Вип. 16. С. 47-63. 55-56.

2. Про військово-адміністративний поділ території України; Указ Президента України від 2 червня 2006 року N 469/2006. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/469/2006#Text>
3. Про затвердження військово-адміністративного поділу території України; Указ Президента України від 2 вересня 2013 року № 498/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/498/2013#Text>
4. Про затвердження військово-адміністративного поділу території України; Указ Президента України від 5 лютого 2016 року № 39/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39/2016#n10>
5. Про основи національного спротиву; Закон України від 16 липня 2021 року № 1702-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text>
6. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення засад організації та ведення руху опору №7180 від 19.03.2022. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39252>

Юлія Кобець,
кандидат політичних наук, доцент
Прикарпатський університет імені Василя Стефаника

МЕНЕДЖМЕНТ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Прогресивний розвиток України в умовах сьогодення залежить насамперед від здійснення ефективної політики у сфері захисту національних інтересів та територіальної цілісності. Національна безпека в Україні розглядається як стан захищеності за допомогою здійснення ефективної державної політики життєво важливих інтересів відповідно до норм національного та міжнародного законодавства у різних сферах суспільного життя. В основі цієї діяльності лежить обстоювання і реалізація національного інтересу країни, глобального, всеохоплюючого інтегрального інтересу, втілення якого уможливорює здійснення життєво важливих приватних, групових і суспільних інтересів переважної більшості громадян. Отже, національна безпека є своєрідним синтезом інтересів і потреб усіх соціальних суб'єктів.